

ویژگی‌های سفرهای بهاره و تابستانه خانوارهای کشور

سیدحسین پیمان و شیما حسینی

◎ مقدمه

امروزه گردشگری از فعالیت‌هایی است که سهم و نقش با اهمیتی را در حساب‌های اقتصادی و حوزه‌های فرهنگی به خود اختصاص داده است. بدیهی است برخورداری از آمار و اطلاعات مورد نیاز در این خصوص، زمینه‌های برنامه‌ریزی در این بخش اقتصادی را فراهم خواهد نمود. مطلب پیش رو ارایه‌ی سری زمانی از تعدادی ویژگی‌های گردشگری کشور است که برنامه‌ریزان را در این خصوص یاری خواهد نمود. وجوه مشترک و متمایز سفرهای بهاره و تابستانه، تسریع‌کننده‌ی برنامه‌ریزی در حوزه‌ی گردشگری است و برای برنامه‌ریزی دستگاه‌های مرتبط مانند وزارت کشور (استانداری‌ها)، پلیس راهور، وزارت راه و... می‌تواند مفید باشد. در آینده نیز سری زمانی از نتایج دیگر طرح آمارگیری از گردشگران ملی، محاسبه و به خوانندگان محترم ارایه خواهد شد.

با توجه به سیاست نشریه که ساده‌گویی و آسان کردن مطالب آماری است، از هرگونه آزمون‌های علمی پرهیز و مطلب بیش‌تر بار محاسباتی داشته و هدف ارایه‌ی یک سری زمانی مقایسه‌ای از سفرهای بهاره و تابستانه خانوارهای ایرانی است.

نتایج محاسبه‌ها از داده‌های خام (تا آخرین آمارگیری- سال ۱۳۹۲)، طرح آمارگیری از گردشگران ملی مرکز آمار ایران حاصل شده است.

هر چند در طرح آمارگیری از گردشگران ملی مرکز آمار ایران متغیرهای تعداد سفرهای داخلی با اقامت و بدون اقامت شبانه، تعداد سفرهای خارجی، استان مقصد و هزینه‌ی سفر، «بهینه» و قابل تعمیم می‌باشد، اما برآوردهای این سری زمانی در این نوشتار در سطح نمونه تلقی می‌شود.

◎ یافته‌ها

با توجه به نتایج جدول ۱ در سال‌های ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۲، به طور غالب خانوارها در فصل بهار نسبت به فصل تابستان بیش‌تر سفر می‌کنند. به طوری که درصد خانوارهای سفررفته در سال‌های ۱۳۸۷، ۱۳۹۰، ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲ در فصل بهار به ترتیب ۵۶، ۵۸، ۶۰ و ۵۳ درصد و در فصل تابستان ۵۳، ۵۴، ۵۸ و ۵۴ درصد بوده است. همچنین تعداد جمعیتی که در بهار سفر می‌کنند بیش‌تر از تابستان است.

در فصل تابستان درصد سفرهای خانوار با هدف گردش، دیدار بستگان و زیارت نسبت به فصل بهار کم‌تر و سفرهای با هدف درمان،

در تابستان نسبت به بهار بیش‌تر است. سفرهای با اقامت شبانه‌ی خانوارها در تابستان، بیش‌تر از بهار است. همچنان‌که نتایج جدول ۱ نشان می‌دهد درصد سفرهای با اقامت شبانه‌ی خانوارها در سال‌های ۱۳۸۷، ۱۳۹۰، ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲ در فصل بهار به ترتیب ۵۸، ۵۹، ۵۲ و ۵۱ درصد و در تابستان ۷۱، ۶۳، ۵۵ و ۵۶ درصد بوده است. تعطیلی‌های تابستانی مدارس که امکان اقامت‌های تابستانه و بیلاقی را بهتر فراهم می‌آورد را می‌توان دلیل این تفاوت دانست.

تعداد هم‌سفران خانوارها در سفرهای تابستانه کم‌تر از سفرهای بهاری در سال‌های آمارگیری، بوده است.

متوسط اقامت شبانه‌ی خانوارها در سفرهای داخلی در دو فصل بهار و تابستان یکسان می‌باشد. به طوری که متوسط اقامت شبانه‌ی خانوارها در سال‌های ۱۳۸۷، ۱۳۹۰، ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲ در فصل بهار و تابستان به ترتیب ۴، ۴، ۴ و ۵ درصد بوده است.

هزینه‌های هر فرد خانوار برای یک شب اقامت در یک سفر، در تابستان‌ها بیش‌تر از فصل بهار بوده است. به طوری که در سال ۱۳۹۲، متوسط هزینه‌ی هر فرد در یک سفر داخلی برای یک شب اقامت در فصل بهار

سیدحسین پیمان مدیر کل دفتر آمارهای فرهنگی، بازرگانی و خدمات مرکز آمار ایران است.

شیما حسینی کارشناس گروه آمارهای اجتماعی و فرهنگی، دفتر آمارهای فرهنگی، بازرگانی و خدمات مرکز آمار ایران است.

جدول ۱ - مقایسه‌ی برخی از ویژگی‌های سفرهای گردشگری خانوارهای کشور در فصل بهار و تابستان: ۱۳۸۷-۱۳۹۲

موضوع	۱۳۹۲		۱۳۹۱		۱۳۹۰		۱۳۸۷	
	تابستان	بهار	تابستان	بهار	تابستان	بهار	تابستان	بهار
درصد خانوارهای سفرزده	۵۴۰۰	۵۳۰۰	۵۸۰۰	۶۰۰۰	۵۴۰۰	۵۸۰۰	۵۳۰۰	۵۶۰۰
درصد سفر خارجی خانوارهای سفرزده	۰۸۳	۰۸۷	۰۸۲	۱۰۶	۱۴۴	۲۶۱	۱۰۶	۱۶۷
درصد سفر با تور خانوارها	۳۰۵	۲۴۱	۳۱۱	۴۸۷	۴۴۲	۵۳۹	۵۳۵	۴۵۰
تعداد افراد سفرزده (میلیون نفر)	۶۴۹۰	۳۹۱۵	۷۱۴۰	۷۲۱۰	۵۰۷	۵۵۹۰	۵۰۴۰	۵۵۲۰
هدف اصلی سفر برای دیدار بستگان (درصد)	۳۸۴۲	۳۹۱۵	۴۰۱۱	۳۸۰۰	۳۵۷۳	۳۲۰	۳۸۶۶	۳۹۵۹
هدف اصلی سفر برای گردش، دیدار بستگان و زيارت (درصد)	۷۸۴۰	۷۹۴۲	۷۱۲۸	۷۴۱۱	۷۶۵۴	۸۰۰۰	۸۳۱۶	۸۳۸۶
هدف اصلی سفر برای بهداشت و درمان (درصد)	۱۱۲۲	۱۰۷۲	۱۵۳۰	۱۴۰۱	۱۲۸۹	۱۱۳۱	۸۲۸	۷۱۵
درصد سفرهای با اقامت شبانه‌ی خانوارها	۵۶۰۰	۵۱۰۰	۵۵۰۰	۵۲۰۰	۶۳۰۰	۵۹۰۰	۷۱۲۲	۵۸۴۱
درصد سفرهای با اقامت خانوارها در خانه‌ی آشنایان و بستگان	۷۱۰۰	۷۳۰۰	۷۳۰۰	۷۳۰۰	۶۴۰۰	۶۴۰۰	۶۹۰۰	۷۴۰۰
متوسط همسفران خانوار (سفر داخلی - نفر)	۲۸۹	۲۹۶	۲۸۳	۲۷۴	۲۸۲	۲۸۱	۲۸۹	۳۰۵
متوسط همسفران خانوار (سفر خارجی - نفر)	۲۸۱	۲۰۶	۱۸۶	۱۹۲	۱۷۷	۲۰۵	۲۱۸	۱۶۷
متوسط همسفران خانوار در سفرهای با اقامت شبانه (سفر داخلی - نفر)	۳۰۰	۳۰۳	۲۹۱	۲۸۳	۳۰۰	۲۹۸	۳۰۶	۳۰۰
متوسط همسفران خانوار در سفرهای با اقامت شبانه (سفر خارجی - نفر)	۲۸۱	۲۰۴	۱۸۶	۱۹۱	۱۷۷	۲۰۶	۲۱۹	۱۶۴
متوسط اقامت شبانه‌ی خانوار در سفر داخلی	۴۶۱	۴۵۶	۴۶۱	۳۸۶	۴۳۶	۴۱۸	۵۳۵	۵۲۷
متوسط اقامت شبانه‌ی خانوار در سفر خارجی	۱۴۴۳	۱۶۶۷	۱۱۵۲	۱۱۶۰	۹۱۰	۹۸۵	۱۱۶۱	۱۵۶۷
متوسط تعداد سفر خانوارهای کشور	۱۰۲	۰۹۶	۱۲۳	۱۲۳	۱۵۱	۱۶۸	۰۹۷	۱۰۸
متوسط هزینه‌ی هر فرد در هر سفر خارجی برای یک شب (ریال)	۴۴۵,۰۷۶	۳۹۰,۰۶۳	۳۴۹,۲۸۳	۳۴۹,۱۰۹	۲۹۵,۹۳۷	۳۱۷,۹۱۵	۱۲۷,۸۶۷	۱۱۹,۴۴۲
متوسط هزینه‌ی هر فرد در هر سفر داخلی برای یک شب (ریال)	۲,۶۵۲,۲۹۵	۲,۳۱۰,۶۲۴	۱,۵۸۰,۲۸۸	۱,۳۳۸,۸۷۱	۱,۳۶۳,۵۶۵	۱,۰۵۰,۳۴۲	۹۷۶,۳۹۵	۸۵۳,۲۰۹

مأخذ داده‌ها: محاسبه بر اساس داده‌های طرح آمارگیری از گردشگران ملی مرکز آمار ایران

۳۹۰,۰۶۳ ریال و در فصل تابستان ۴۴۵,۰۷۶ ریال بوده است. هزینه‌ی سفر هر فرد خانوار در سفر داخلی برای هر شب اقامت را می‌توان متأثر از مقیم بودن در خانه‌ی آشنایان و بستگان دانست (حدود هفتاد درصد خانوارها در سفرهای خود، در خانه‌ی آشنایان و بستگان اقامت داشته‌اند). در فصل بهار سال ۱۳۹۲، متوسط هزینه‌ی هر فرد در یک سفر خارجی برای یک شب اقامت ۲,۳۲۰,۶۲۴ ریال و در فصل تابستان ۲,۶۵۲,۲۹۵ ریال بوده است.

نتایج جدول ۲ نشان می‌دهد که بیش‌تر سفرها از مبدأ استان‌های تهران، گیلان، اصفهان، خراسان رضوی، فارس، آذربایجان شرقی و مازندران انجام می‌شود. مردم استان فارس، آذربایجان شرقی و اصفهان در تابستان نسبت به بهار کم‌تر و برعکس گیلانی‌ها و تهرانی‌ها در تابستان، بیش‌تر سفر می‌روند.

اکثر سفر خانوارها در تابستان به مقصد استان گیلان، خراسان رضوی و مازندران است. در تابستان مقصد سفر خانوارها به اصفهان و شیراز کم‌تر می‌شود (البته فاصله‌های شهری هر استان و تعداد سفرهای روستا به شهر در تعداد سفرهای خانوارهای استان مؤثر است).

◎ سخن پایانی

باتوجه به نبود تفاوت عمیق و معنی‌دار از نظر برنامه‌ریزی شهری و استانی، در ویژگی‌های سفرهای بهاره و تابستانه‌ی خانوارهای کشور، می‌توان طرح آمارگیری از گردشگران ملی را فقط برای فصل بهار اجرا کرد و نتایج آن را برای فصول دیگر نیز تعمیم داد.

فصل بهار معیار مناسبی برای مدیریت اسکان، جاده‌ها، تغذیه و غیره می‌تواند محسوب شود. لذا در شرایطی که امکان تأمین اعتبار برای اجرای چهار فصل وجود

جدول ۲ - مقایسه‌ی بیش‌ترین سفرهای گردشگری خانوارهای کشور از استان‌های مبدأ - به استان‌های مقصد در فصل‌های بهار و تابستان: ۱۳۸۷ - ۱۳۹۲ (درصد)

موضوع	۱۳۹۲		۱۳۹۱		۱۳۹۰		۱۳۸۷	
	تابستان	بهار	تابستان	بهار	تابستان	بهار	تابستان	بهار
بیش‌ترین سفر خانوارها به استان‌های مقصد	گیلان	۱۶۱۶	۱۳۸۷	۱۷۴۸	۱۵۲۸	۷۶۱	۱۳۷۵	۱۲۶۵
	خراسان رضوی	۱۳۴۰	۱۰۳۰	۹۶۸	۷۹۹	۱۲۱۶	۱۶۲۴	۱۱۹۹
	مازندران	۱۰۹۶	۹۵۶	۹۵۶	۸۷۸	۹۲۷	۷۹۴	۷۳۷
	تهران	۶۸۴	۶۰۰	۸۲۲	۸۳۷	۶۲۰	۸۱۷	۷۰۶
	اصفهان	۴۹۹	۵۳۶	۷۴۲	۷۸۲	۶۸۵	۴۱۳	۶۱۴
	فارس	۳۹۱	۴۹۸	۵۰۵	۵۴۴	۷۰۳	۴۸۰	۵۹۴
	تهران	۸۲۷	۷۲۹	۹۸۹	۸۴۹	۱۱۰۶	۱۳۹۶	۱۵۴۸
	گیلان	۱۵۰۲	۱۲۵۱	۱۶۵۷	۱۵۱۸	۶۶۶	۱۲۹۵	۱۱۲۴
	اصفهان	۵۵۱	۵۶۴	۹۲۶	۷۸۳	۷۴۳	۶۴۹	۷۳۹
	خراسان رضوی	۸۰۷	۷۴۳	۴۶۳	۸۰۰	۵۴۳	۸۲۵	۷۱۹
بیش‌ترین سفر خانوارها از استان‌های مبدأ	فارس	۳۹۱	۴۴۱	۴۶۸	۵۴۵	۷۹۶	۵۵۸	۶۳۱
	آذربایجان شرقی	۱۵۳	۱۴۰	۱۲۰	۲۱۴	۲۳۷	۴۱۸	۵۴۵
	مازندران	۷۴۴	۷۰۵	۶۹۵	۸۸۰	۶۱۵	۵۵۸	۵۳۹

ماخذ داده‌ها: محاسبه بر اساس داده‌های طرح آمارگیری از گردشگران ملی مرکز آمار ایران

نداشته باشد، اختصاص اعتبار فصول دیگر به فصل بهار برای بهینه‌کردن برآوردها در سطح استان‌های کشور و حتی بعضی شهرهای مهم از نظر گردشگری و متغیرهای لایه‌های پایین‌تر طرح، می‌تواند برنامه‌ریزان را در سطح دلخواه جغرافیایی و متغیرهای مورد نظر، یاری کند. بنا بر این با توجه به این که سفرهای بهاره در هر سال بیش‌ترین تعداد خانوارها و افراد مسافر را در بین فصول به خود اختصاص می‌دهد از منظر برنامه‌ریزی در موضوع‌های مرتبط، می‌تواند معیار مناسبی باشد.

منابع

[۱] مرکز آمار ایران، محاسبه از داده‌های خام گردشگران ملی فصل‌های بهار و تابستان سال‌های ۱۳۸۷، ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۲.

